בסוד שיח

חסד במימד אחר

בימים אלה התקיים בלונדון ה"דינר" השנתי של מוסדות חב"ד המקומיים. אורחו הכבוד היה איש עסקים מדרום אמריקה הגר עתה באר רצות הברית. כשנתבקש לדבר, הסעים כי הוא יסתפק בסיפור שבצורו מוסר השכל. סיפור נפלא:

ביום מן הימים הגיע אל קדוש־ישראל, רבי ישראל מרדו"ן וצ'קל, יהודי נשוא פנים. משנכנס אל חדר הרבי, אמר לו בערך כך: "ה' ברחמיו וברובב חסדיו דיבה אותי בכל טוב. יש לי בית נאה, אשה נאמנה, בנים שהולכים בדרכי התורה ועושרי הי' יודע. חסר לי רק דבר אחד: אני רוצה לזכות ולראות את אליהו הנביא". התבונן בו הצדיק רקה אחיבה ולאחריה השיב לו: "כן, הדבר אפשרי. באחד הי' הקפיטס בעיירה פלונית, בשוליה, יש בקתה ובה חיים אם וילדיה – שם תוכל לזכות ולראות את אליהו הנביא. עליך להיות שם בראש השנה הקרוב".

מסע הנביר לאחוריו ובשמחה עצומה יצא את חדרו של רבי ישראל מרדו"ן. סמוך לראש השנה, שכר הנביר מרכבה גדולה ומילאה בכל טוב – מזון, משקאות, מצעים וכיו"ב – ויצא לדרך. כאשר הגיע לעיירה, איתר די בקלות את הבקתה וניגש נרגש לפתיחה. לאחר כמה דפיקות קלות על הדלת, שהיתה אוסף של שברי־קרשים מחוברים במסמרים חלודים, התייצבה מולו בעלת הבית ושאלה לבקשתו. "אני מבקש לשהות כאן בראש השנה", אמר. מרצה האשה בצחוק והסבירה לו כי בקושי יש לה כמה פרוסות לחם עבורה ועבור ילדיה. הנביר האיש אל עבר המרכבה והלאה ברחמי מאכל, משקה וכלי טוב וארץ. פתוחה האשה לרווחה את דלת ביתה העלוב והזמינה את האיש להיכנס. כשהבן שנעשה כל שנצטרך לשמור על גדרי הצניעות, ובראש השנה היה הנביר דרוך ומצפה לראות במו עיניו את אליהו הנביא. הוא התפלל בדבקות, שימח ככל יכולתו את בני הבית והיה להם למשיב־נפש. במוצאי חג יצא חזרה לרח"ן מאוכזב על שלא זכה לראות את אליהו הנביא. נכנס שוב אל הקדוש פנימה וקבל בפני האורח"ר כי עשה את כל הנדרש אבל את אליהו הנביא לא זכה לראות. "תיסע לשם ליום הכיפורים והוא תראה בודאי את אליהו הנביא", והבטיח הרבי. החסיך לו התעקל. שוב שכר מרכבה עם סוסים אבירים, שוב מילא אותה באוכל כיד המלך ויצא לדרך. כאשר התקרב לבקתה שמע צעקות הנשקעות ממנה. היסה אותו לעבר הקולות ושמע את האם נוזפת בילדיה: "אתם מוכן תצומו", והם צועקים "לא נצום", וכך שוב ושוב: "תצומו", והילדים בשלהם: "לא נצום". שאלה האם "למה שלא תצומו" והילדים השיבו: "חבר כבר היום כמעט צמנו. אתמול כמעט וצמנו באין אוכל בבית, אז מה כי נצום מחר?" אמרה להם האם: "בואו ונתפלל כי נזכה שוב שיבוא אלינו אליהו הנביא כמו שבא אלינו ערב ראש השנה עם אוכל, שתיה ומצעים".

אין ספק שעמותת "עמעמנים", שעומדת עתה בפני מגבית פורים ופסח, היא למאות מש־פחות בבחינת אליהו הנביא ממש והיא מנחילה בבתים רבים ישועות שלא יאומנו.

בשנה שעברה שוקמו על־ידה – בכספם וב־כספי תורמים אחרים – 827 משפחות. אין מדר־בר בהלוואות של גמ"ח, אלא בשיקום ממש, מהמסד עד הטפחות והחייאת המשפחה הפגועה בכל עניין ודבר. המשבר הכלכלי האחרון שעבר על המדינה התיך אחדיו שברי־כלים, ואותם בתחזוקת־יתר אישפרדתם ל"פעמנים" להשיב את החיוך לאותן 827 משפחות. לראשי "פעמנים" הצדיקים האמיתיים, ר' יעקב יעקובוביץ, ר' יעקב פרידמן ואריאל לדרברג, חוש מיוחד לבנות את מערך השיקום היעודי לכל משפחה פגועה, ומי שמעיין בתיקים שבמשרדי "פעמנים" מתקשה לעיתים להאמין כי אכן אותן משפחות שבורות שפנו לעזרה יצאו מחשך לאור גדול. נוכח ריבוי העמותות בשנים האחרונות, אני יהיר מאוד בכתיבת המלצה כלשהי על מי מהן, אבל לא כן לגבי "פעמנים" שהמלצתה כל רבני הציונות הדתית הרואים בה כתובת לכל עניין ודבר. כל תרומה הניתנת היא בחזקת יעודית של "אליהו הנביא" ממש, שהרי עוסקים כאן בישועות מופלאות וכל פעם שאני כותב על העמותה הזאת – אני מתרגש מחדש.

רבנים עם PHD

ראש המכון הגבוה לתורה של אוניברסיטת "בר־אילן", הרב אהרן כץ שליט"א, מיישם עתה את התוכנית המצוד יחודיות בעולם הרבנות, יחד עם "יד אבי היישוב" המוסדות יותר בבניה: "קרן רוטשילד".

שם התוכנית: "לקראת שליחות", ובה נוטלים חלק 16 זוגות שבכל אחד מהם ראש המשפחה מתכוון לכהן כרב. לא כפרנסה אלא כשליחות, כשם הפרייקט הזה. המאושרים שנבחרו לתוכנית הייחודית, לומדים לקראת תואר דוקטור כל אחד בתחומו, ואח"כ שעות מרוכזות פעם בשבוע הם לומדים בתוכנית המכון. יש בה מכל־טוב: הכוונה לנושאים שנוגעים לקהילה, תורת הנאום, נישוי ופישור, לימודי משפחה, משפחה במצוקה, כיצד מדברים, כיצד מקיימים שיחה וכיו"ב. השיעורים ניתנים על־ידי מיטב המורים ובכוחף הקורס יוצאו הרבנים עם שלל רב. למיטב הידיעה, הרבנים יזכו לקהילות עירוניות חלק מהרבנים העתידיים כבר פעילים בקהילותיהם. הרב כץ גאה באברכים שלו והוא מעיד עליהם כי יראתם קודמת לחכמתם "יכולם ורוברבנים" שיוסיפו כבוד רב לקהילותיהם.

הרבנים יהנו ממילגות למשך שנתיים, תקופה סבירה עד שייקלטו בקהילה, וידאו בהם צורך גם לא רק כמשיבים בעניני הלכה, אלא כמנהיגי קהילה לכל עניין ודבר. נשות האברכים אמורות להשתלב בעבודת הבעלים וגם הן עוברות הדרכה מיוחדת והשתלמויות כדי לתרום את חלקן הלא פחות חשוב לקהילה.

"לישועתך קיווינו"

נאמר בספרי (האזינו כ"ט): "יפה שעה אחת בתפילה יותר ממעשים טובים". ועל גודל ערכה של התפילה אנו למדים מדברי רבינו בחיי (כי תקנת, תפילה): "יש לה סוד לשנות הטבע וכן להינצל מן הסכנה ולבטל הנגוד על האדם". ונזכיר את הכתוב בספר הניצוצי (שחיבר האורח"ר הנזכר מייסד תנועת חב"ד) ב"קונטרס אחרון" (עמ' קס"ב): "ועיקר העבודה בעקבות משיחא היא התפילה כמו שכתב הר"ח ויטאל ז"ל ב"עץ חיים" ו"שערי עץ חיים".

ובהיות שעם ישראל, הכלל הטרם, וקוקים בימים אלה לתפילה, הנה מה שליקטתי מספר "התחזקות בתפילה לה'", שחיבר הרב משה מאיר אירלד (המהר"ל מכפר דעת יוסף שעל ידי מוסדות "אנשי מעמד"):

בעת אמירת (בתפילת שמונה עשרה בברכת "את צמח דוד") תיבות "כי לישועתך קיווינו כל היום", יכוון לצפות לישועת ה', שיצילו מצרתו, או משאר פגעים רעים. וזה לשון ה"שערי תשובה" (סוף סימן קי"ח) וכתב מהר"י צמח ז"ל, וגם אני מכוון (באמירת "כי לישועתך קיווינו כל היום"), לצפות לישועת ה' שעשה עימנו להצילנו מכמה פגעים רעים בכל יום ובכל רגע, ומצותי תועלת גדולה כמה פעמים לעיתות בצרה בזה, עכ"ל.

וכן כתב ה"חפץ חיים" בספרי "מצנה ישראל" (מ"ב פ"ב): צריך כל איש ישראל לצפות לישועה בכל יום, כי ישועת ה' כהרף עין, וכמו שאנו אומרים בתפילה "כי לישועתך קיווינו כל היום", וכתבו בספרים, שלא וזוקנו על הנאולה בלבד צריך לצפות, אלא על כל מין צרה שלא תבוא צריך לצפות לישועת ה'. וכבר כתבו בשם האר"י ז"ל, שבכל יום כשאומר "כי לישועתך קיווינו כל היום", יכוון שמצפה לישועה על כל צרה שנמצא בו, והוא מסגל מאוד להצלה. וה' יזכנו להיות מהמקוים לישועתו תמיד, ובזכות זה נזכה לתשועה האמיתית בב"א, עכ"ל.

זמני עת רצון לתפילה המסוגלים במיוחד:

א. תצות לילה. (של"ה הק' בשם האריז"ל, הובא ב"שמי רחני" ס"ד).

ב. עלות השחר. והיא שעתא עדן דרעוא הוא לכלא. (בשעה זו עת רצון היא לכל). (זה"ג דף מח).

ג. קדם הנץ החמה, דהכל תלוי באור הנגה ובכל יום הוא מתגלה בעולם, כמ"ש בזוהר, ואר משר שיזדמן לו אותו העת שמתגלה האור ומיד נעשה בקשתו וכו', ומשמע קצת, שבבוקר קדם נץ החמה מתגלה, ואז עת רצון לשאול כל צרכיו (מאמרי פנחס פרשת שמות).

ד. בבוקר, והוא עדן רעוא לכלא (זוהר"ג דף רד).

ה. בתפילת ציבור. אימתי עת רצוף בשעה שהציבור מתפללין (גמרא ברכות ח). והרמב"ם (בהלכות תפלה פ"ח ה"א) כתב, וזה לשונו: תפלת הציבור נשמעת תמיד, אפילו היו בהן חטאים, אין הקדוש־ברוך־הוא מואס בתפילתן של רבים, עכ"ל.

ו. בתפילת שמונה עשרה בלחש. ("תקוני זהר" תקון לח דף עה ע"ב). ויכול להוסיף בקשתו באותה ברכה שמאותו ענין הנצרך לו, או ב"שומע תפילה", או בסוף התפילה. (שר"ע סימן קיט ס"א ועי"ש ב"משנה ברורה").

ז. בגאולת ישראל. (זה"ק דף ח').

ח. בהתחלת ספר תורה בציבור, מתפתחין תרעי בשמיא ורחמין (נפתחים שערי השמים של רחמים). (זה"ב דף רז).

ט. בעת תפילת חכמים וצדיקים. (זה"א דף קלג).

י. בתפילת מנחה. אימתי עת רצוף זו תפילת המנחה. (אגרת בראשית. פכ"ח).

יא. מראש חודש אלול עד יום הכיפורים. (שער רוה"ק דף נ).

יב. עשרת ימי תשובה. (גמרא ר"ה יח ובזה"ב פרשת תרומה).

יג. בנשיאת כפים. והיא שעתא עדן רעותא ומתברכין עלאין ותתאין. (בשעה ההיא עת רצון ומתברכים עליונים ותחתונים. (זה"ג דף קמז).

יד. שבעה ימים אחר פסח שני. תרעין פתחין (השערים פתוחים). (זה"ג דף קנב).

טו. יום שני חמישי, הם ימי רצון. (ר"מ"א סימן קל"ד ס"א).

טז. בברית מילה, בעת בכי התינוק הנימול. איתא ב"שלשלת אשריי" (סימן תצז), שכל תלה המתפלל, או בתפילה עבור הנימול, יכוון "הנני ה' כי אשמלל אני" שאני נמול, וגם יכוון כל אדם על מזוזתי בעת בבי התינוק מימודי המילה, שקל זה שלה בלי מונע מכל קלישה, שיכלל גם תפילתו.

על זה נאמר: "כי שמע ה' קל בכיי", כלומר: בבי הילד הנימול, "שמע ה' תחינתי, ה' תפלתי יקח". והיא עצה נפלאה. והנחת מהנהר"ק מגרידיץ זצ"ל הנרפס בסוף הגמ', שבת דף קל). (והמנהג נלקוח ברובן מאמור "עת רצון" מהאר"י מרגלית זצ"ל ב"אשרות ירושלים").

התפילה מונעת מלבצע הגזרה

"אתה הולה להרוגות את עבדך" (דברים ג כד). פתח להיות עומד ומתפלל אף־על־פי שגזרה גזרה. אמר לה: ממך למדתי, שאמרת לי (שמות לב): "ועתה הניחה לי". וכי תופס הייתי בדין אלא לפתוח פתח, שבי תלוי להתפלל עליהם, כמו כן הייתי סבור לעשות עכשיו. "את־גולך" – זו מדת סדום, "האד־יתך" – זו ימינך, שהיא משוטה לכל באי עולם, "השוקה" – שאתה כובש ברחמים את מדת הדין החזקה. "אשר מיראל ונר" – אינך רחמה למלך בשרירות שיש לו יועצין וסנקטרין הממתין בידו כשרוצה לעשות חסד ולעבור על מדותיו אתה – אין מי יכולה בידך אם תמלול לי תבטל גזרתך.

(ר"ש")

ותכן הרמב"ם: משה רבנו, עליו השלום, אמר להקדוש־ברוך־הוא, שכמנו למד רבי זה, שאף על־פי שגזרה גזרה יש עוד להתפלל. ולמד זאת ממה שאמר הקדוש־ברוך־הוא אליו, כשגזרה גזרה, כשאמר לו הקדוש־ברוך־הוא "הניחה לי וכו'", אמר משה להקדוש־ברוך־הוא: וכי תופס הייתי בך שאתה אומר לי הניחה לי וכו'? אלא שבי תלוי להתפלל עליהם, וכמו שפרש רש"י בשמות (לב י) על פסוק זה.

ומכאן שתפילה מועלת גם לאחר גזר דין, שלא תצא הגזרה לפועל. ותפילה הוא כאילו, בכיסל, תופס ומונע ואינו מניח לבצע הגזרה. כמו שנתבאר, שעל־ידי תפילת משה הוא כאילו תופס, כביכול, את הקדוש־ברוך־הוא ואינו מניח לו לעשות, ולכן אמר לו הקדוש־ברוך־הוא "הניחה לי".

schiffs@013.net.il

עורכת המוסף: לימור גרזים־מגן